

upozorava još jednom na prirodnost nemogućnosti jednakog učestvovanja: »Mogućnost učestvovanja u općoj imovini, posebna imovina, uvjetovana je, međutim, djelomice vještinom, koja je, sa svoje strane, opet sama uvjetovana imovinom, a zatim slučajnim okolnostima, kojih mnogolikost stvara različitost u razvoju već za sebe nejednakih prirodnih tjelesnih i duhovnih dispozicija – različitost koja se u ovoj sferi posebnosti javlja u svim stupnjevima, pa joj je sa ostalom slučajnošću i spoljašnjošću nužna posljedica nejednakost imovine i vještine individua. – U ideji sadržanom objektivnom pravu posebnosti duha koji od prirode – elementa nejednakosti ljudi u građanskom društvu ne samo da ne ukida nego je proizvodi iz duha pa je uzdiže do nejednakosti vještine, imovine i same intelektualne i moralne obrazovanosti – suprotstaviti zahtjev jednakosti, pripada praznom razumu, koji tu svoju apstrakciju i svoje 'treba da' uzima kao realno i umno. Ova sfera posebnosti koja sebi zamišlja opće, u tom samo relativnom identitetu s općim zadržava u sebi kako prirodnu tako i proizvoljnu posebnost, a time ostatak prirodnog stanja. Nadalje, sistemu ljudskih potreba i njihovom kretanju imanentni um jest ono što ga raščlanjuje u organsku cjelinu razlika.«¹⁷

Ova zbiljska nejednakost među ljudima, koja je proglašena prirodnom, mišljena je kao zbiljnost konkretne slobode države. Jer, porodica, građansko društvo su zbiljni po državi, a ne država po njima. Apsolutna sloboda je moguća kao objektivni duh u državi, koji pravom posreduje svoju prirodnu osnovu. Kako je zasebičnost beskonačne volje objektivirana u vlasništvu, ljudi mogu biti slobodni samo zbiljnošću države i po njoj. »Država je zbiljnost konkretne slobode; a konkretna sloboda sastoji se u tome da osobna pojedinačnost i njeni posebni interesi isto tako imaju svoj potpuni razvoj i priznanje svog prava (u sistemu porodice i građanskog društva) kao što s pomoću samih sebe djelomice prelaze u interes općega, a djelomice sa znanjem i voljom priznaju to opće kao svoj vlastiti supstancijalni duh, pa su za nj djelatni kao za svoj konačni cilj, tako da ni ono opće ne važi i ne izvršava se bez posebnog interesa, znanja i htijenja, niti individue žive kao privatne osobe samo za ovo potonje, a da im htijenje nije ujedno u općem i za opće, imajući djelatnost koja je svijesna te svrhe. Princip modernih država ima tu nečuvanu snagu i dubinu da daje da se princip subjektiviteta dovrši

do samostalnog ekstrema osobne posebnosti, a istovremeno može ga vratiti u supstancijalno jedinstvo i da tako u njemu održi samo to jedinstvo.«¹⁸

Država tako pomiruje protivurječe privatnog vlasništva, kojemu je supstancijalno određenje rad. Rad kao subjekt privatnog vlasništva koje leži u temeljima građanske proizvodnje života, po svojoj unutarnjoj određenosti trebao bi uspostaviti opću jednakost među ljudima. Ali jednakost postaje puka apstrakcija, jer je vlasništvo objektivitet slobode za sebe. Protivurječnost slobode i društvenog bitka postavlja se u zbiljnost konkretne slobode države, razlike objektivnog vlasništva u kapitalu i subjektivnog u radu, sposobnosti. Prirodna nejednakost među ljudima, a posebno žene i muškarca, prirodni je temelj posredovanja apsolutne slobode u realitetu države, koji je idealitet građanskog načina proizvodnje života. Pošto privid slobode građanskog društva u dijalektičko-spekulativnoj metodi filosofije slobode apstraktno ukida spolnost, odnosno nejednakost spolova uzima za svoju pretpostavku »žensko pitanje« može radikalno staviti u pitanje filosofiju slobode, dijalektičko-spekulativnu metodu i noj potrebno građansko posredovanje proizvodnje života.

1 Hegel: »Osnovne crte filosofije prava«, Sarajevo 1964, str. 103.
2 Ibid, paragraf 49, str. 63.

3 Ibid, paragraf 156, str. 148.

4 Ibid, paragraf 142, str. 142.

5 Ibid, paragraf 158, str. 149.

6 »Polja« br. 230, Novi Sad 1978, Milan Kangrga.

7 Ibid, paragraf 162, str. 151.

8 Ibid, paragraf 163, str. 151.

9 Ibid, paragraf 165, str. 154.

10 Ibid, paragraf 161, str. 150.

11 Ibid, paragraf 166, str. 154.

12 Ibid, paragraf 171, str. 166.

13 Ibid, paragraf 172, str. 167.

14 Marx: »Kapital« I, Beograd 1972, str. 432.

15 Skok, P.: »Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika III, Zagreb 1973, str. 677

16 Ibid, paragraf 177, str. 155.

17 Ibid, paragraf 200, str. 173 – 174.

18 Ibid, paragraf 260, str. 109 – 210.

poseta zavičajju

dragoljub jeknić

I

Ne putem, ovde se
sada dolazi
bespućem, kidajući
paukove mreže
preko svetla, licem, žednim
čelom udarajući
u izvorima o kamenje
survano niz teška
brda

II

Ruže, vrtno ruže,
ruže u bivšim
vrtovima, još
pupe, ali pupoljci
ruža, nesabranih, glodanih
dugim
mrazovima, koje su
ushćivale, ne liče
više na čežnju,
ne podsećaju
na cvet
devojaštva

III

Vetar se igra
vratima praznih
kuća, na prozorskim
daskama gušteri
sa dugim
repovima,
voda
tamo gde je nikada
nije bilo,
ptice
divlje, ptice koje nisam
viđao u detinjstvu,
krestaštog
perja

opijam se

nenad šaponja

Zaspali, skoro mrtvi, ljudi
me pitaju:
»Zašto su Lorku morali
da streljaju?«

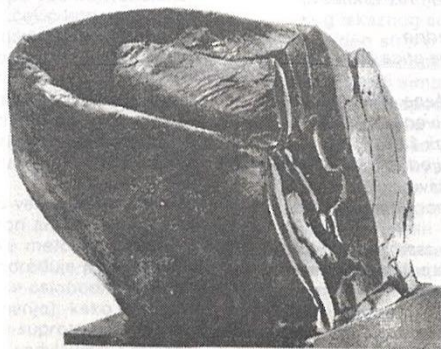
Svet cveća voli da živi
pod kišom.
Zemlja pod njima je dobro zagnojena.

Bakterije se logaritamski dele.
Cigani ostavljaju svoja stopala
na putevima.
Muve, zove ih krv izbodenog bika.

Cev je zaboravila sve svoje prijatelje.
Kundak je zaplakao.
Kapsla je opalila, od žalosti.
Postojao je i drugi način:
Audi, vide, tace, si vis vivere in pace.
Nipošto. Nizašto. Nikada.

Barem cveće.
Mirišem. Opijam se.

Nenad Šaponja je rođen 1964. godine u Novom Sadu. Učenik je Medicinske škole.

trening

hristo petreski

varijacija

oboje, ružni
ne znaju
ko je od koga lepši
ili
su ružni
gledaju jedan drugog
i lepi su!

molitva

koliko mi je krst
toliko su mi oči
koliko – koliko
meni – meni
krst – oči
koliko su mi oči
toliko mi je krst!

trening

kopao je, ko krtica je kopao
u dvorištu
kapljice znoja su ga oblivale
i padale na zemlju
sada je opet tu
pahulje ga zasipaju
između leta i zime
gospod je i voda!

hristo petreski,

rođen je 1957. godine u Kruševu (Makedonija). Autor je sledećih knjiga pesama: »Ogledalo« (»Sovremenost«, Skoplje 1979), »Vulkanska potreba« (»Kultura«, Skoplje 1981), »Razgovor sa zidovima« (»Omladinska iskra«, Split 1981) i »u jagodi crv« (»Studentski zbor«, Skoplje 1982). Piše i eseje i kritiku. Radi kao novinar u listu »Mlad borec« u Skoplju. Ovo su njegove najnovije, neobjavljene pesme.

s makedonskog preveli: Jelena i Aleksandar Prokoljevi